

הרב שלמה לוונשטיין שליט"א

לקט פירושים משיעור בפרשת השבוע שנמסר

בבית הכנסת "קהל חסידים" בשכונת רמת אלחנן בני ברק ביום חמישי בשעה 21:30

גליון מספר 988

פרשת עקב שנת תשפ"ו

א. "וְזָכַרְתָּ אֶת כָּל הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר הוֹלִיכְךָ... בַּמִּדְבָּר לְמַעַן עֲנִתְךָ לְנִסְתָּךְ... הַתְּשֹׁמֵר מִצְוֹתַי אִם לֹא", וּפְסוּקָה זֹאת מְדַבֵּר עַל הַתּוֹרָה כִּי נֶאֱמַר בּוֹ "הַתְּשֹׁמֵר מִצְוֹתַי", וְלִמּוּד הַתּוֹרָה שְׁקוּל כְּנֶגֶד כָּל הַמִּצְוֹת.

ב. "כִּי כֹאֲשֶׁר יִיָּסֵר אִישׁ אֶת בְּנוֹ ה' אֱלֹקֶיךָ מִיִּסְרְךָ... כִּי ה' אֱלֹקֶיךָ מְבִיאֲךָ אֶל אֶרֶץ טוֹבָה", הֲרִי לָנוּ כִּי קִיָּם קֶשֶׁר בֵּין הַיִּסּוּרִים לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.

ג. "לְמַעַן עֲנִתְךָ וְלְמַעַן נִסְתָּךְ לְהִיטִיב בְּאַחֲרִיתֶךָ". הַהִסְטָבָה בְּאַחֲרִיתָנוּ הִיא הַשְׂכָּר הַמְּבֻטָּח לָנוּ לְעוֹלָם הַבָּא, וְעַלֹּי נֶאֱמַר "לְמַעַן עֲנִתְךָ", שְׂאֵף הוּא נִקְנָה בְּיִסּוּרִים.

"וְשִׁמְרַתְּ אֶת מִצְוֹת ה' אֱלֹהֶיךָ לְלַכֵּת בְּדַרְכּוֹ וּלְיִרְאָה אֹתוֹ. כִּי ה' אֱלֹקֶיךָ מְבִיאֲךָ אֶל אֶרֶץ טוֹבָה" (ח, ו-ז)

יְדוּעִים דְּבָרֵי הַגְּמָרָא בְּמַסְכֵּת שְׁבֵת (פח ע"א) עַל הַפְּסוּקָה "וַיִּתְּנֵבּוּ בְּתַחֲתֵית הָהָר" (שְׁמוֹת יט, יז) – "אָמַר רַב אֲבָדִימִי בַר חֲמַא בַר חֲסָא: מְלַמֵּד שְׂכָפָה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עֲלֵיהֶם אֶת הָהָר כְּגִיטָה, וְאָמַר לָהֶם: אִם אַתֶּם מְקַבְּלִים הַתּוֹרָה – מוֹטָב, וְאִם לֹא – שֵׁם תִּהְיֶה קְבוּרַתְכֶם".

וְעַל כֵּן אָמַר רַב אֶחָא בַר יַעֲקֹב: "מִכָּאֵן מוֹדַעָא רַבָּה לְאוּרִיתָא", וּמִפְּרֵשׁ רִשְׁ"י: "שְׂאֵם יִזְמִינִם לְדִין לָמָּה לֹא קִיָּמְתֶּם מִהַ שְׂקִיבְלֶתֶם עֲלֵיכֶם – יֵשׁ לָהֶם תְּשׁוּבָה, שְׂקִיבְלוּהָ בְּאִנְסִי".

וּמוֹסִיפָה הַגְּמָרָא: "אָמַר רַבָּא: אֵף עַל פִּי כו, הַדּוֹר קִבְּלוּהָ בִּימֵי אַחֲשֵׁרֹשׁ, דְּכַתִּיב (אֶסְתֵּר ט, כז) 'קִיָּמוּ וְקִבְּלוּ הַיְּהוּדִים', קִיָּמוּ מִהַ שְׂקִיבְלוּ כְּבָרִי".

נִמְצָא, שֶׁעַל כָּל הַחֲטָאִים שֶׁלִּפְנֵי דֹרוֹ שֶׁל אַחֲשֵׁרֹשׁ יֵשׁ לִיִּשְׂרָאֵל פְּתֻחוֹן פֶּה לְפִטְרַת עֲצָמָם מִן הַדִּין: הוֹאִיל וְלֹא קִבְּלוּ אֶת הַתּוֹרָה בְּרָצוֹן אֱלָא נֶאֱסָפוּ לְקִבְּלָהּ, עַל כֵּן שׁוֹרֵת הַדִּין נּוֹתֶנֶת שְׂלֵא וְיַעֲנִשׁוּ עַל חֲטָאֵיהֶם.

לְפִי זֶה יֵשׁ לְהַקְשׁוֹת, מִדּוּעַ נֶעֱנְשׂוּ יִשְׂרָאֵל וְנִחָרַב הַבַּיִת וְגַלּוּ יִשְׂרָאֵל מֵאַרְצָם, הֲרִי דְבָר זֶה אֵרַע בְּזִמְנוֹ שֶׁעֲדִין הַיָּתֵה לָהֶם אוֹתָהּ "מוֹדַעָא רַבָּה לְאוּרִיתָא"?

וּבִבְאֵר הַרְשֵׁב"א, כִּי כָּל הַ"מוֹדַעָא רַבָּה לְאוּרִיתָא" הִיא רַק בְּאֲשֶׁר לְעִנְשֵׁים עַל עֲוֹנוֹתֵיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וְדָבָר זֶה אֵינוֹ חָל לְעִנּוֹן אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, לְפִי שֶׁאֵת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אֵי אִפְשָׁר לְהַשִּׁיג אֱלָא עַל יְדֵי שְׁמִירַת הַמִּצְוֹת. וּמִקְרָא מְלֵא דְבָר הַכְּתוּב (תְּהִלִּים קה, מד-מה): "וַיִּתֵּן לָהֶם אֲרָצוֹת גּוֹיִם וַעֲמַל לְאֻמִּים יִירָשׁוּ. בַּעֲבוּר יִשְׁמְרוּ חֻקָּיו וְתוֹרֹתָיו יִנְצְרוּ".

וְהַחִיד"א בְּ"נַחֵל קְדוּמִים" מוֹסִיף עַל כֵּן רָמַז מִן הַפְּסוּקִים: "וְשִׁמְרַתְּ אֶת מִצְוֹת ה' אֱלֹקֶיךָ לְלַכֵּת בְּדַרְכּוֹ וּלְיִרְאָה אֹתוֹ". וְאִם יִחַשֵׁב הָאֵדָם בְּלָבוֹ כִּי יוֹכַל לְפִטְרַת עֲצָמוֹ מִן הַמִּצְוֹת בְּטַעֲנָת הַ"מוֹדַעָא רַבָּה לְאוּרִיתָא", עַל כֵּן מוֹסִיף הַכְּתוּב: "כִּי ה' אֱלֹקֶיךָ מְבִיאֲךָ אֶל אֶרֶץ טוֹבָה" – כְּדִי לְנַחֵל אֶת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל יֵשׁ לְשֹׁמֵר אֶת מִצְוֹת הַתּוֹרָה, וְאִם כֵּן מִה תוֹעִיל הַטַּעֲנָה שְׂקִיבְלוּהָ בְּאִנְסִי, הֲלֹא סוּף סוּף אֵין בְּיָדָם זְכוּת לְנַחֵל אֶת הָאֶרֶץ.

מַעֲתָה – אוֹמֵר הַחִיד"א – יוֹבֵנוּ דְּבָרֵי מֹשֶׁה רַבֵּנוּ ע"ה. עִם יִשְׂרָאֵל הַתְּהִלְכוֹ בְּהַרְגָּשָׁה שִׁי"ה דְּבָר אֱלֵינוּ בַּחֲרֵב לְאִמְרִי, כְּלוּמֵר, אִם יִתְּבַעוּ אוֹתָם יוֹכְלוּ לְטַעֵן שִׁי"כָּפָה עֲלֵיהֶם הִר כְּגִיטָה. דְּעוֹ לָכֵם: "רַב לָכֵם שְׁבֵת בְּהָר הַזֶּה", כְּלוּמֵר מַעֲתָה לֹא תוֹכְלוּ יוֹתֵר לְהִתְחַמֵּק מִן הַדִּין בְּטַעֲנָה שֶׁהַקְבָּ"ה כָּפָה עֲלֵיכֶם אֶת הָהָר, כִּי הֵנִיכֶם וְנִכְנְסִים לְאֶרֶץ, וְזֹאת רַק בְּתִנְיָא שֶׁתְּקַבְּלוּ עֲלֵיכֶם עַל מִצְוֹת.

"וְהָיָה עַקֵּב תִּשְׁמְעוֹן אֶת הַמְּשַׁפְּטִים הָאֵלֶּה וְשִׁמְרַתֶּם וְעֲשִׂיתֶם אֹתָם וְשֹׁמֵר ה' אֱלֹקֶיךָ לְךָ אֶת הַבְּרִית וְאֶת הַחֶסֶד" (ז, יב)
הַלָּכָה: אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל שֶׁיֵּשׁ לוֹ מְנוּחָה שְׁעִשׂוּיָה פְּרָקִים פְּרָקִים מִהוּ לְטַלְטְלָה בְּשִׁבְתָּ, כֵּן שֶׁנוֹ חֲכָמִים הַמְּרַכִּיב קִנֵּי מְנוּחָה בְּשִׁבְתָּ חֵיב חֲטָא (דְּבָרִים רַבָּה ג, א)
מִה הַקֶּשֶׁר בֵּין הַלָּכָה זֶה לְ"וְהָיָה עַקֵּב תִּשְׁמְעוֹן"?

וְהִנֵּה יִשְׁנָה שְׂאֵלָה מְפֹרָסֶמֶת עַל דְּבָרֵי הַגְּמָרָא בְּקִדּוּשִׁין (לֹט ע"ב): "שְׂכָר מְצוּהָ בְּהָאֵי עֲלָמָא לִכְאָ" [אֵין שְׂכָר מְצוּהָ בְּעוֹלָם הַזֶּה] – וְהֵלֵא נֶאֱמַר: "בְּיוֹמוֹ תִּתֵּן שְׂכָרוֹ" – אֲסוּר לְעַבֵּב שְׂכָר שְׂכִיר, וְאֵנוּ, כְּבִיכּוֹל, שְׂכִירִים אֲצֵל הַבּוֹרָא יִתְבָּרַךְ לְקִיּוֹם מִצְוֹתָיו!

וְנֶאֱמַרוּ עַל זֶה כְּמָה תְּרוּצִים:

תְּרוּץ אֶחָד, יִתְכּוֹן שֶׁהָאֵדָם יִתְהַה חֲלִילָה עַל הָרַאשׁוֹנוֹת, לָכֵן לֹא מְשַׁלְמִים לוֹ מִיַּד בְּעוֹלָם הַזֶּה.

תְּרוּץ שֵׁנִי, נֶאֱמַר בַּמִּדְבָּר שְׂכָל מַה שִׁיִּשְׂרָאֵל אוֹכְלִים בְּעוֹלָם הַזֶּה הוּא בְּשִׁכָּר הָאֻמוֹנָה.

שְׁלֹשׁ, בְּגִמְרָא מְבָאָר, שְׂאֵם אָדָם שׁוֹכֵר אֶת הַפּוֹעֵל הַשְׂכִּיר שֶׁלוֹ בְּאֻמְצָנוּת שְׁלִיחַ – שְׁנִיָּהם אֵינֶם עוֹבְרִים עַל "בֵּל תִּלְוִי" – לֹא הַמְּשַׁפֵּיר וְלֹא הַשְּׁלִיחַ. וּמֵאַחֵר וְהַקְבָּ"ה נִתֵּן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ עַל יְדֵי שְׁלִיחַ, הֲלֹא הוּא מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, אֵין כָּאֵן "בֵּל תִּלְוִי".

אֲמָנָם, שְׁתֵּי מִצְוֹת שֶׁמַּעֲנוּ מִפִּי הַקְבָּ"ה בְּכַבּוּדוֹ וּבַעֲצָמוֹ: "אֲנֹכִי ה' וְיֵלֵא יְהִיָּה לְךָ", שֶׁהוּא בַּעֲצָם הַמְּצוּהָ לְהִאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ. לָכֵן, עַל מִצְוֹת אֵלוֹ מְשַׁלֵּם לָנוּ הַקְבָּ"ה שְׂכָר בְּעוֹלָם הַזֶּה, וְכָל אֲכִילָתָנוּ בְּזֶה הָעוֹלָם הִיא שְׂכָרָנוּ שֶׁל שְׁתֵּי הַמִּצְוֹת הַלָּלוּ.

הַ"חֲתָם סוֹפֵר" כְּתִיב תְּרוּץ נּוֹסֵף, שֶׁכָּל הוּא שְׂכָל עוֹד לֹא סִיִּם הַשְׂכִּיר אֶת עֲבוֹדָתוֹ – יוֹכּוֹל בַּעַל הַבַּיִת לְעַבֵּב אֶת שְׂכָרוֹ. וְכֵן, מַעֲבֵב הַקְבָּ"ה אֶת הַשְׂכָּר הַמַּגִּיעַ לָנוּ עַד הַגִּיעָנוּ לְעוֹלָם הַבָּא, כִּיֵּן שֶׁעַד זִיבּוּלָא בְּתִרְיָתָא עֲדִין לֹא סִיָּמְנוּ אֶת עֲבוֹדָתָנוּ. רַק בְּסוּף יָמֵינוּ, כְּשֶׁתִּשְׁלֵם הָעֲבוֹדָה – נּוֹכַח לָבֵא וּלְבַקֵּשׁ שְׂכָר עַל עֲמָלָנוּ.

עַל פִּי דְּבָרִים אֵלוֹ שֶׁל הַ"חֲתָם סוֹפֵר" יִתְבָּאֵר הָאֻמּוֹר בַּמִּדְבָּר: "וְהָיָה עַקֵּב תִּשְׁמְעוֹן אֶת הַמְּשַׁפְּטִים הָאֵלֶּה וְשִׁמְרַתֶּם ה' אֱלֹקֶיךָ לְךָ אֶת הַבְּרִית וְאֶת הַחֶסֶד" כְּלוּמֵר ה' שׁוֹמֵר אֶת הַשְׂכָּר לְעוֹלָם הַבָּא. מִדּוּעַ?

הַתְּשׁוּבָה הִיא: הֲרִי אָדָם הַלּוֹקֵחַ מְנוּחָה שֶׁל פְּרָקִים, אֵף שְׂכָל פְּרָק בְּמְנוּחָה קִיָּם בְּפִנֵּי עֲצָמוֹ, אִם הִרְכִּיב אוֹתָם בְּשִׁבְתָּ עוֹבֵר עַל אֲסוּר "בּוֹבָה", וְזֹאת מִשּׁוּם שֶׁעַד שֶׁהַמְּנוּחָה לֹא תִהְיֶה מְשַׁלְמָת עֲדִין לֹא נִחָשֵׁב שְׂסִיָּם אֶת מְלָאכָת בְּנִינָה. וְהוּא הַדִּין שְׂכָרוֹ שֶׁל הָאֵדָם אֵינוֹ מְשַׁלֵּם אֱלָא כְּשֶׁמְשַׁלֵּם אֶת עֲבוֹדָתוֹ בְּזֶה הָעוֹלָם.

"וְזָכַרְתָּ אֶת כָּל הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר הוֹלִיכְךָ ה' אֱלֹקֶיךָ זֶה אֲרֻבָּעִים שָׁנָה בַּמִּדְבָּר לְמַעַן עֲנִתְךָ לְנִסְתָּךְ לְדַעַת אֶת אֲשֶׁר בִּלְבָבְךָ הַתְּשֹׁמֵר מִצְוֹתַי אִם לֹא" (ח, ב)

אֵיתָא בְּגִמְרָא (בְּרִכּוֹת ה ע"א): "תִּנְיָא, רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאִי אוֹמֵר: שְׁלֹשׁ מִתְּנוֹת טוֹבוֹת נִתְּנוּ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לִיִּשְׂרָאֵל, וְכָלֹּא לֹא נִתְּנוּ אֱלָא עַל יְדֵי יְשׁוּרִין. אֵלוֹ הֵן: תּוֹרָה וְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְהָעוֹלָם הַבָּא".

וְכַתֵּב הַמַּהֲרָש"א שֵׁם (בְּחִדּוּשֵׁי אֲגָדוֹת), שֶׁגִּי מִתְּנוֹת אֵלוֹ נִרְמְזוֹת בְּשִׁלְשֵׁת הַפְּסוּקִים שֶׁבְּפִרְשָׁתָנוּ שֶׁהַזֶּכֶר בָּהֶם עֲנִין הָעֲנוּי וְהַיִּסּוּרִים:

"ואכלת ושבעת וברכת" (ח, י)

שמעתי מהרב חזקיהו מישקובסקי מעשה נפלא על ה"חתם סופר" בענין הכונה בברכת המזון:

ה"חתם סופר" היה רגיל כל בקר לאכל פרוסת עגה עם פוס קפה, ושמשו היה דואג להגישם לו מיד אחרי התפלה. פעם חשב לעצמו השמש: הרי החתם סופר ממילא לא יודע אם הוא אכל או לא אכל, אבל אני את העגה, ואם ישאל אותי החתם סופר מה עם העגה, אמר לו: "כבר אכלתי".

וכך עשה. הביא את הקפה, ובדרך אכל את העגה, וכדי שלא תהינה טענות, השאיר את הפרורים בצלחת. בצהרים, כשנכנס אל החתם סופר, שאלו הרב: "מה קרה היום שלא הבאת לי עגה?"

אמר השמש: "כבוד הרב אולי לא זוכר, אבל הרב אכל..."
אמר לו החתם סופר: "תראה, אם אכלתי או לא אכלתי – אתה צודק, באמת אינני זוכר, אבל אם ברכת או לא ברכת – זה עוד אני זוכר. לא יכול להיות שברכתי ברכה לפני וברכה לאחר ואינני זוכר זאת!"...

"ורם לבבך ושכחת" (ח, יד)

תחושה משפחת של "כחי ועצם ידי", היא נצר הרע מיחד במינו, המפיל את האדם בכל דרגה שהוא נמצא בה.
אמר על כך רבי פינחס מקוריץ זצ"ל, כפי שמובא ב"בישוישים חכמה":

הנצר הרע הגדול ביותר שיש לאדם, בא אל האדם ואומר לו: הנך רוצה להתפלל? – התפלל תפלות ארכות כאות נפשך, הנך רוצה ללמד? – אין שום בעיה, עשה זאת במשך שבע עשרה שעות ביממה. רוצה לברך ברכת המזון? – עשה זאת כל פעם במשך מחצית השעה. הכל תוכל לעשות, אולם רק דבר אחד עליך לחשב ולזכר בשעה שאתה עושה את הכל: זכור, שאתה עושה את הכל!

בספר "עולמו של אבא" מספר אודות חסיד אחד שהחשיב את עצמו לסוחר ממלח ובעל כשרון יוצא מן הכלל.
באחד הימים אמר לו רבי נפתלי מרופשיץ זצ"ל: הבה אספר לך ספור –

מדי מוצאי שבת היה ה"בעל שם טוב" הקדוש מורה לעגלונו להכין את הסוסים, לסובב את פניהם אליו, ובקפיצת הדרך היו מגיעים למחוז חפצם.

אותם סוסים הבחינו שהם עוברים במרוצתם עירות וערים רבים מבלי להעצר כלל, ובהתפעלות רבה שח אחד מהם לרעו:

"יש לי תחושה שאיננו סוסים, בני אדם אנחנו!"
כשהמשיכו הלאה, המשיך הסוס לחוש בהתפעלות: "שים לב אלו מרחקים אנחנו נוסעים בלי לאכל! חושבני, שאיננו רק בני אדם אלא ממש מלאכים..."

"כדאי שתפסיק לדבר כל כך הרבה", החזיר לו הסוס השני, "כשנעצר נראה, אם ישימו אותנו בארנה ויתנו לנו קש, סימן שאיננו אלא סוסים, ואם לא יתנו לנו, סימן שאנחנו, באמת, מלאכים..."

סוף דבר, כשהגיעו הסוסים למחוז חפצם, נקשרו אחר כבוד אל העצים וכל אחד מהם קבל מנת קש לאכילה.

הביט רבי נפתלי בפני הסוחר ואמר: "יודע אתה, הקב"ה נותן לבן אדם שכל, כשרון וניזמה. הוא רץ ומרוץ כסף ובטוח מעבר לכל ספק, שהוא לא סתם בן אדם, הוא מישוה מיחד במינו..."

כעבור זמן מה הוא מצליח שוב, והפעם הוא לוחש לעצמו: זו כבר לא הצלחה אנושית, אני מלאך ממש...
עד, שמגיע יום, בו מחליט הקב"ה לקחת ממנו את הכשרון ואת הכסף – ואז מתברר לו שהוא רק סוס...
לפיכך, לעולם אל תאמר "כחי ועצם ידי עשה לי את החיל הזה..."!

"ועתה ישראל מה ה' אלקיך שאל מעמך כי אם ליראה את ה' אלקיך" (י, יב)

רבי ליבליה איגר זצ"ל, שהיה נכדו של הגאון רבי עקיבא איגר זצ"ל, נהנה חסיד קאצק ובסוף ימיו היה רבי בלובלין וחבר את ספרו הידוע "תורת אמת" על התורה.

פעם ספר על השעור הראשון בעבודת ה' יתברך שהיה לו בקאצק.

בבואו לקאצק, כשעדיין היה ערף וסחוט מעמל הדרך, קמו כל החסידים בדרך בשעה ארבע בבקר והלכו למקוה וקשהגיע הנץ התפללו, ומיד אחר התפלה הלכו כלם בחזרה לישון, והוא מחמת עיפותו התעורר קצת מאחר.

כעבור שעה קלה ראה את חבריו אשר קמו ממטתם, מתישבים סביב לשלחן ארוך ומדברים דברי תורה וחסידות איך לעבד את הקדוש ברוך הוא, ותוך כדי כך הובא לשלחן יין שרף וקצת מציות. קם ראש החבורה, ברוך ושתה לחיים וכן עשו כלם אחריו.

הפצירו בו חבריו שישתה גם הוא, אמר: עדין לא התפללתי, ואסור לשתות לפני התפלה. מיד הקפואו החסידים בהתרים, ונסו לשכנעו שאדרבה זה עוזר לתפלה שעל ידי כן יש התעוררות לתפלה, ועוד שעדיף לאכל כדי להתפלל מאשר להתפלל כדי לאכל... וכהנה וכהנה טענות מטענות שונות, והוא באחת: איני אוכל ושותה לפני התפלה.

אף הם לא הרפו והמשיכו לשכנע ולהסביר שסרובו נובע מגאונה ונצר הרע – שרוצה להיות אחרת מכלם "ואל תפרש מן הצבור", ועוד כל מיני טענות, עד שסכמו שילכו לראש החבורה וישאלו אותו ומה שיאמר כך יעשה.

נגשו אליו ושאלו אותו, ענה ואמר שזה רק נובע מגאונה וכתוב (משלי טז, ה): "תועבת ה' כל גבה לב", ואם כן איך הוא יכול ללכת להתפלל בשעה שהקדוש ברוך הוא שואג אותו?

כששמע כך, סבר וקבל, לקח בידו את הכוס והתחיל לברך: "ברוך אתה..." והנה נופלות עליו טליתות ומגבות מכל הצדדים ומתחילים לצעק עליו בקולי קולות: "האם האלקים כל כך קטן בעיניך עד שפכה חסידים יכולים לגרם לך לא לשמח בקולו..."

המשיך רבי ליבליה איגר: "אז למדתי יראת שמים אמתית מהי, למדתי באמת לירא רק מהקדוש ברוך הוא..."

עניינים מתוך הספר "מתוק האור"

על ספר תהלים חלק ראשון

"ורוח זלעפות מנת כוסם" (יא, ו)

פרש רש"י: "זלעפות – לשון שרפה". וה"מצודת ציון" פרש: "זלעפות – רעדה".

לשון זלעפות מצינו גם להלן (קוט, ג): "זלעפה אחזתני מרשעים עזבי תורתך". באר שם ה"אבן עזרא": "זלעפה – מן רוח זלעפות". וברד"ק שם פרש כבאור ה"מצודת ציון" אצלנו: "זלעפה, רעדה".

